Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет

Кафедра психології

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗАВДАНЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА АСИСТЕНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕПСИХОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ УНІВЕРСИТЕТУ

Львів 2025

Рекомендовано до друку
кафедрою психології
Протокол № 1 від 28.08 2025р.

Рекомендовано до друку
Вченою радою філософського факультету
Протокол № 9/8 від 28.08.2025 р.

Уклали *Ільчишин Наталія Олексіївна,*
Чолій Софія Мирославівна,
Сімків Мар'яна Володимирівна,
Турецька Христина Іванівна,
Єсип Мар'яна Зеновіївна
Цюра Світлана Богданівна

Авторська редакція

Відповідальна за випуск Завідувач кафедри психології
філософського факультету,
професор
Грабовська Софія Леонідівна

Технічне оформлення *Чолій Софія Мирославівна*

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗАВДАНЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА АСИСТЕНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕПСИХОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ УНІВЕРСИТЕТУ

Зміст

Вступ. Психологічна складова педагогічної практики студентів 4

Практика бакалаврів, студентів 2 курсу 6

Практика бакалаврів, студентів 3 курсу 11

Практика бакалаврів, студентів 4 курсу 22

Практика магістрантів 1-2 курсу 31

Рекомендована література 44

Додатки 46

Вступ. Психологічна складова педагогічної практики студентів.

Педагогічні практики є освітніми компонентами Освітньо-професійних та Освітньо-наукових програм з підготовки бакалаврів та магістрів у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Програми практик, які укладають групи забезпечення ОП відповідно до законодавства України про освіту, Стандартів освіти та Професійних стандартів передбачають наявність психологічної складової.

Психологічна складова педагогічної практики студентів обумовлена вимогами чинного законодавства у сфері вищої освіти України: Закону України «Про вищу освіту»(редакція 2024), Наказу Міністерства освіти України від 08.04.1993р. № 93 "Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України" (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міносвіти України № 351 від 20.12.1994р.), Положенням про проведення практик здобувачів вищої освіти Львівського національного університету імені Івана Франка, а також Положенням про організацію освітнього процесу у Львівському національному університеті імені Івана Франка та Положенням про контроль та оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Завдання психологічної складової педагогічної практики визначені відповідно до Професійного стандарту вчителя, де психологічна компетентність та відповідні професійні компетентності схарактеризовані через трудову функцію – партнерська взаємодія з учасниками трудового процесу .

А саме: «*Трудова функція Б – партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу.*

Б1. Психологічна компетентність.

Компетентності:

Б.1.1. Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові й індивідуальні особливості здобувачів освіти, їхній психоемоційний стан.

Б1.2. Здатність використовувати стратегії роботи зі здобувачами освіти, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності.

Б1.3. Здатність формувати мотивацію здобувачів освіти й організовувати їхню

пізнавальну діяльність.

Б1.4. Здатність формувати спільноту здобувачів освіти, у якій поважають і враховують права кожного». (Витяг із Наказу МОН України від 29.08.2024 № 1225 Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти»).

Зміст психологічної складової педагогічних практик визначається тим, що ОП підготовки бакалавра – майбутнього вчителя у Львівському національному університеті імені Івана Франка передбачають послідовне проходження трьох (чотирьох) педагогічних практик, а ОП магістра – двох практик. У порядку проходження практик кафедрою психології філософського факультету рекомендовано послідовне виконання наступних завдань.

Для здобувачів освіти за спеціальністю А4 (середня освіта за предметними спеціальностями)

Педагогічна практика бакалаврів :

2 курсу – завдання «Психологічне спостереження за поведінкою учнів у школі (позашкільному закладі) ;

3 курсу – завдання « Психологічна характеристика учня (учениці)»

4 курсу – завдання «Психологічна характеристика класу»

Педагогічна практика магістрів :

1 курсу спеціальності А 4 – завдання «Психологічне спостереження. Особливості адаптації студентів-практикантів до умов професійної діяльності».

2 курсу спеціальності А 4 – завдання «Оцінка професійної компетентності студента-практиканта»

Для магістрів 1 (2) курсів інших спеціальностей (не педагогічних)

- завдання «Оцінка професійної компетентності студента-практиканта»

ПРАКТИКА БАКАЛАВРІВ, СТУДЕНТІВ 2-ГО КУРСУ

Завданням для бакалаврів другого курсу, що проходять педагогічну практику у середніх загальноосвітніх школах (закладах позашкільної освіти) є виконати **Психологічне спостереження за поведінкою учнів у школі (позашкільному закладі).**

Завдання базується на знаннях студентів, отриманих у процесі вивчення дисциплін «Психологія» («Загальна психологія», «Основи психології» «Основи психології та педагогіки») на 1-2 році навчання.

Алгоритм виконання завдання

Мета: навчитися цілеспрямовано спостерігати за поведінкою дітей у шкільному (позашкільному) середовищі, аналізувати їхню поведінку за визначеними показниками та порівнювати у різних обставинах, визначати її особливості та формулювати висновки.

Кількість дітей, обраних для спостереження: не менше трьох осіб, які перебувають одночасно в одному закладі освіти (позашкільному закладі).

Метод фіксації – нотатки.

Робота має бути виконана *самостійно. Зміст* роботи повинен відповідати заданій проблематиці.

Етапи роботи.

1. Обрати об’єкт спостереження (не менше трьох дітей), повідомити керівника практики від школи, що ви будете вести спостереження за цими дітьми, а також про те, що фактичні дані спостереження будуть використані лише для виконання завдань педагогічної практики, анонімно, в узагальненій формі.
2. Визначити час і місце спостереження, тривалість і спосіб фіксації фактів.
3. Вести спостереження, занотовуючи факти у Схему спостереження.
4. Оформити текст результатів аналізу проявів поведінки дітей в умовах закладу освіти (позашкільної освіти)
5. Зробити висновки з результатів спостереження підсумувавши виявлені особливості поведінки.
6. Додати до роботи Додаток «Орієнтовна схема спостереження за поведінкою учнів».

Текст повинен відображати суть питання, висвітлювати усі його можливі

аспекти, тобто повинен містити загальні відомості про об'єкт спостереження, дані, що характеризують поведінку, а також висновки та рекомендації щодо того, що відрізняє поведінку дітей в різних ситуаціях, що для її поведінки є характерним. Ці дані обов'язково мають бути проілюстровані конкретними *прикладами*, отриманими в результаті спостереження. *Структура* роботи повинна бути чіткою та логічною.

Психологічне спостереження – це метод дослідження, в основі якого навмисне систематичне плановане та довготривале споглядання поведінки учнів зазвичай у природних умовах їх функціонування. Пам'ятайте, що:

✓ Спостереження є достатньо суб'єктивним методом дослідження, тому намагайтесь не порівнювати поведінку учнів з власним досвідом.

✓ Спостереження буде більш об'єктивним, якщо учні не знатимуть, в які моменти ви за ним спостерігаєте.

✓ Для отримання більш повної та різнобічної інформації про учнів спостерігайте за їх поведінкою декілька разів та в різних ситуаціях (на уроці, на перерві, у позашкільному закладі).

Спостереження має бути заздалегідь запланованим, а його результати зафіксованими. Для виконання цих двох умов якісного спостереження вам слід скористатися запропонованою схемою спостереження.

Вимоги до виконання завдання.

Психологічне спостереження за поведінкою учнів у школі (позашкільному закладі) має містити:

1. Титульний лист, в якому обов'язково вказано прізвище, ім'я, по батькові студента, який проходить практику, факультет та кафедра, на яких він навчається, місце та час проходження практики, загальні дані про учнів, на яких складена характеристика (школа, клас, позашкільний заклад), ПІБ викладача від кафедри психології, який перевіряє роботу (Додаток 1.1.).
2. Мету, завдання спостереження. Характеристику об'єкта спостереження (імена учнів, вік, стать). Характеристику часу, місця, умов спостереження.
3. Аналіз результатів спостереження за поведінкою дітей у шкільному (позашкільному) середовищі, приклади їх поведінки за визначеними показниками, узагальнення її особливостей.

4. Короткі висновки про особливості поведінки і діяльності спостережуваних.
5. Додаток. Схема спостереження (Додаток 1.2.).

Обсяг роботи – від трьох до п’яти сторінок друкованого тексту (формат А-4, кегль 14, інтервал 1,5). Робота повинна бути виконана згідно вимог українського правопису (граматично та пунктуаційно вірно). Оформлення роботи має відповідати усім вимогам щодо оформлення студентських наукових робіт.

Додаток 1.2. Орієнтовна схема спостереження за поведінкою учнів.

Область спостереження	***Показник/*** *Предмет спостереження*	***Факти*** */Виявлені варіанти, їх диференціювання*
1. Соціальна взаємодія	Як діти спілкуються між собою. Як діти виявляють ініціативу. Як залучають одне одного у взаємодію Як ігнорують . Як конфліктують. Як домовляються між собою.	А (дії цілком ефективні та психологічно комфортні для всіх дітей) Б (дії посередньо ефективні, не всім підходять, але не викликають порушення взаємин) В (дії не ефективні, викликають конфліктні ситуації)
2. Активність у діяльності	Зацікавленість у виконанні діяльності. Бажання виявляти ініціативу. Прагнення до самостійності. Вияв інтересу до нових знань, нових дій. Креативність. Готовність співпрацювати. Які види діяльності привабливі Які види діяльності непривабливі.	А (дії цілком ефективні та психологічно комфортні для всіх дітей) Б (дії посередньо ефективні, не всім підходять, але не викликають порушення взаємин) В (дії не ефективні, викликають конфліктні ситуації з іншими учнями, вчителями)
3.Інтереси	Що є постійним предметом обговорення з ровесниками. Що обговорюють з вчителями Що викликає захоплення. Що хочуть навчитися робити. Що хочуть побачити, знати,	А (типові на фоні оточення) Б (нестандартні, оригінальні, креативні)

	зрозуміти	

Бали і критерії оцінювання завдання «Психологічне спостереження. Особливості поведінки дітей у шкільному (позашкільному) середовищі».

Увага! Для оцінювання Психологічного спостереження студент зобов'язаний подати роботу на перевірку керівникові від кафедри психології щонайменше за тиждень до дати захисту практики. Не забувайте долучати до роботи індивідуальний заліковий лист!

Критерії оцінювання:

- самостійність виконання роботи;
- висвітлення усіх аспектів аналізу (соціальна взаємодія, активність діяльності, сфера інтересів, висновки та можливі рекомендації);
- наявність в тексті аналізу прикладів, котрі ілюструють рівень вияву певної якості;
- структура роботи (логічність та послідовність, відповідність запропонованому алгоритму, наявність додатків);
- обсяг та оформлення роботи.

Максимально можлива оцінка – *10 балів*

9-10 балів	Робота виконана самостійно. Усі аспекти спостереження за взаємодією та активністю учнів, висвітлені. У протоколі спостереження наведено факти (не менше 3 щодо кожного показника), які ілюструють вияв якості чи характеристики поведінки і діяльності спостережуваних. Структура роботи чітка та логічна, містить містить Додаток *Протокол спостереження*. Роботи виконана та оформлена згідно усіх вимог.
7-8 балів	Робота виконана самостійно, висвітлює практично усі аспекти запропоновані для спостереження. Текст містить не менше 2 прикладів, що ілюструють рівень вияву певної якості чи поведінки спостережуваних. Структура роботи чітка та логічна, містить Додаток *Протокол спостереження*. Роботи виконана та оформлена згідно усіх вимог.

5-6 балів	Робота виконана самостійно, проте висвітлені не усі показники запропоновані для спостереження. Текст містить 1-2 приклади, що ілюструють рівень вияву певної якості чи поведінки. Структура роботи чітка та логічна, проте висвітлення виявлених особливостей поведінки є недостатнім для їх характеристики (Додаток *Протокол спостереження* заповнений дещо поверхово). Можливі граматичні та пунктуаційні помилки.
1-4 бали	Робота виконана самостійно, проте висвітлює задану проблематику лише частково. Відсутні приклади, що ілюструють особливості вияву поведінки і діяльності спостережуваних. Робота потребує корекції логічної структури. Обсяг роботи недостатній для висвітлення поставленої мети, відсутній додаток *Протокол спостереження*. Виконання та оформлення роботи не відповідає вимогам.
0 балів	Робота є плагіатом.

ПРАКТИКА БАКАЛАВРІВ, СТУДЕНТІВ 3-ГО КУРСУ

Завданням для студентів третіх курсів, що проходять психолого-педагогічну практику у середніх загальноосвітніх школах, є укладення ***Психолого-педагогічної характеристика на учня.*** Завдання базується на знаннях студентів, отриманих у процесі вивчення курсів «Психологія» («Загальна психологія», «Основи психології»).

Алгоритм виконання завдання.

1. Обрати учня для дослідження.
2. Проводити спостереження, використовуючи запропоновані схеми (на уроках та виховних заходах, під час перерв)
3. На основі анкети-опитувальника провести бесіду з учнем (обов'язково), та з класним керівником і/або шкільним психологом (за потребою).
4. На основі даних, отриманих в результаті бесіди та спостереження, написати психолого-педагогічну характеристику на учня. У тексті характеристики обов'язково навести приклади, котрі ілюструють певні характеристики особистості учня чи особливості його взаємодії з іншими.
5. Висновки та рекомендації щодо особливостей подальшої роботи з учнем та перспектив його розвитку.

Вимоги до виконання психолого-педагогічної характеристики учня

Психолого-педагогічна характеристика учня – це індивідуальне психолого-педагогічне завдання, котре має продемонструвати рівень психологічних знань студента, розуміння ним особливостей індивідуального розвитку школяра, особистісних характеристик, особливостей пізнавальної, емоційної та вольової діяльності. Робота має бути виконана *самостійно. Зміст* роботи повинен відповідати заданій проблематиці. *Текст* повинен відображати суть питання, висвітлювати усі його можливі аспекти, тобто повинен містити загальні відомості про учня, дані про його психологічні особливості та сферу соціальної взаємодії (ставлення до себе та до ровесників, взаємодія з оточуючими, статус в класі (групі), особливості навчальної діяльності тощо), а також висновки та рекомендації щодо подальшої роботи з учнем. Ці дані обов'язково мають бути проілюстровані конкретними *прикладами*, отриманими в результаті

спостереження за учнем та бесіди з ним та/або класним керівником.

Структура роботи повинна бути чіткою та логічною. Робота має містити необхідні додатки.

Психолого-педагогічна характеристика на учня має містити:

1. Титульний лист, в якому обов'язково вказано прізвище, ім'я, по батькові студента, який проходить практику, факультет та кафедра, на яких він навчається, місце та час проходження практики, дані про учня, на якого складена характеристика (ПІБ, школа, клас), ПІБ викладача від кафедри психології, який перевіряє роботу (Додаток 2.1.).
2. Змістовну частину психолого-педагогічної характеристики, яка охоплює психологічні особливості пізнавальної та навчальної діяльності учня, його особистісні характеристики, спосіб міжособової взаємодії, ставлення до однолітків та старших, особливості професійної орієнтації (для учнів старших класів) тощо. Практичні рекомендації до написання цієї характеристики подані нижче. Обсяг змістовної частини – 2-3 сторінки.
3. Висновки та рекомендації. Висновки можуть містити узагальнений психологічний портрет учня, характеристику його подальшої навчальної та життєвої перспективи, загальне враження студента про хід виконання завдання, зокрема труднощі з якими він зіткнувся. На основі складеної психолого-педагогічної характеристики студент може розробити рекомендації для педагогів, батьків з метою оптимізації навчальної діяльності та подальшого психологічного розвитку учня.

Обсяг роботи – від трьох до п'яти сторінок друкованого тексту (формат А-4, кегль 14, інтервал 1,5).

Робота повинна бути виконана *згідно вимог українського правопису* (граматично та пунктуаційно вірно). *Оформлення* роботи має відповідати усім вимогам щодо оформлення студентських наукових робіт.

І. Вибір учня для складання психолого-педагогічної характеристики

Для дослідження студенту слід обрати одного учня з класу. При цьому необхідно врахувати:

2) Чи учень погоджується взяти участь у вашому дослідженні? Згідно з етикою психологічного дослідження, участь у ньому має бути добровільною.

3) Чи будете ви мати можливість спостерігати за цим учнем щонайменше на трьох уроках та перервах? Більшість психологічних характеристик, особливостей поведінки людини важко виявити за 1-2 уроки. Тому вибирайте учня з того класу, в якому у вас за графіком проходження практики найбільше занять.
4) Чи буде у вас можливість обговорити з класним керівником успішність учня в різних навчальних дисциплінах, особливості його поведінки тощо?

ІІ. Дослідження психологічних особливостей учня

Для дослідження психологічних особливостей учня ви можете використати спостереження та бесіду.

Психологічне спостереження – це метод дослідження, в основі якого навмисне систематичне плановане та довготривале споглядання поведінки людини зазвичай у природних умовах її функціонування. Пам'ятайте, що:

✓ Спостереження є достатньо суб'єктивним методом дослідження, тому намагайтесь не порівнювати поведінку учня з власним досвідом.

✓ Спостереження буде більш об'єктивним, якщо учень не знатиме, в які моменти ви за ним спостерігаєте.

✓ Для отримання більш повної та різнобічної інформації про учня спостерігайте за його поведінкою декілька разів та в різних ситуаціях (на уроці, на перерві, на чергуваннях, по закінченню уроків).

✓ Не всі психологічні якості учня можуть бути помітними під час спостереження, тому варто використовувати додаткові методи, до прикладу бесіду, аналіз успішності учня тощо.

✓ Можете попросити студента-колегу також поспостерігати за обраним учнем – це дасть вам можливість зіставити результати отриманих спостережень.

Спостереження має бути заздалегідь запланованим, а його результати зафіксованими. Для виконання цих двох умов якісного спостереження вам слід скористатися запропонованими схемами (Додаток. 2.2, Додаток 2.3.).

Додаток 2.2. Орієнтовна схема спостереження за учнем

Інструкція до заповнення таблиці: Схема містить полярні характеристики кожної із зазначених частин психологічного портрету учня. На основі ваших спостережень оцініть за п'ятибальною шкалою ступінь

вираження в учня кожної характеристики. Кожна характеристика може бути більш або менш яскраво вираженою, ближче або дальше від зазначених полюсів:

5,4 – позитивний полюс виразу характеристики

3 – не визначений, проміжний, наявні і позитивні і негативні аспекти

2,1 – негативний полюс виразу характеристики

Параметри спостереження	Міра вияву якості						
		5	4	3	2	1	
Особистісні характеристики	Впевнений у власних силах						Ставиться до себе байдуже; не впевнений у правильності власних дій
	Знає власні переваги, вміє їх використовувати, не соромиться, коли його хвалять						Не знає власних переваг та не вміє їх використовувати, соромиться, коли його хвалять у присутності інших
Особливості емоційно-вольової сфери	Схильний до вияву емоцій.						Практично не виявляє власних емоцій.
	Врівноважений, спокійний. Здатний керувати своїми діями практично в усіх ситуаціях.						Неврівноважений. Схильний до імпульсивних дій.
Особливості діяльності та	Активний, одразу включається в роботу						Пасивний, не виявляє ініціативи.
	Організований, намагається спланувати власну діяльність						Хаотичний, дезорганізований, не доводить розпочату справу до кінця. Переключається з однієї справи на іншу

поведінки	Наполегливий у вирішенні складних навчальних завдань.						Не виявляє наполегливості у виконанні завдань, при найменших труднощах припиняє роботу.
Спілкування та взаємодія з оточуючими	Прагне спілкування, виявляє ініціативу, висуває пропозиції						Уникає спілкування, замкнутий. Не прагне долучатися до спільної розмови чи діяльності
	Самостійний, здатний до незалежного прийняття рішень						Потребує підтримки у прийнятті рішення та діях
	В конфліктних ситуаціях намагається діяти спокійно, розважливо; схильний до співпраці						В конфліктних ситуаціях намагається в будь-який спосіб довести власну думку, не схильний до співпраці
Ставлення до ровесників	Прагне до домінування, виявляє власні переваги щодо інших, схильний "тиснути" на інших						Схильний підпорядковуватися лідеру, не виявляє лідерських якостей
	Товариський, толерантний						Схильний до виявів агресії
Ставлення до старших (наприклад, вчителів)	Виявляє повагу. Дослухається до думки старших.						Виявляє неповагу до старших.
	Дослухається до критики						Бурхливо реагує на критику, виявляє негативізм
Становище (статус) в класі (групі)	Популярний, має багато друзів, контактує практично з усіма однокласниками						Дещо ізольований; уникає контактів в класі
	Є авторитетом для однокласників. До його						Не користується авторитетом в класі.

	думки дослухаються.						
Зовнішній вигляд	Охайний,чистий, доглянутий						Неохайний, одяг не завжди чистий, не слідкує за собою

Увага! Заповнена схема-спостереження за учнем має бути прикріпленою до психолого-педагогічної характеристики.

У Додатку 2.3. запропоновано схему спостереження та оцінки пізнавальної діяльності учня, зокрема пам'яті, мислення та уваги. Більшість із зазначених параметрів ви зможете оцінити, спостерігаючи за навчальною діяльністю учня: характером відповідей на запитання, якістю виконання домашніх завдань, способом та швидкістю засвоєння нового матеріалу, наявністю чи відсутністю творчого підходу до виконання завдань тощо.

Слід пам'ятати, що характеристики пізнавальної сфери людини залежать від віку, тому у школярів молодших класів ви не зможете спостерегти деякі із запропонованих властивостей пам'яті, мислення та уваги, а деякі з них будуть розвинені на низькому рівні, що є нормою для цього вікового періоду. Врахуйте ці особливості при поясненні отриманих результатів.

Додаток 2.3. Схема аналізу пізнавальної сфери учня

Інструкція до заповнення таблиці: Схема містить полярні якості, які відображують рівень розвитку особливостей пізнавальної сфери учня. На основі ваших спостережень оцініть за п'ятибальною шкалою ступінь вираження в учня кожної характеристики. Кожна характеристика може бути більш або менш яскраво вираженою, ближче або дальше від зазначених полюсів:

5,4 – високий рівень розвитку властивості

3 – середній рівень розвитку властивості

2,1 – низький рівень розвитку властивості

	здатний зберігати великий об'єм інформації	Обсяг 5 4 3 2 1	нездатний зберігати великий об'єм інформації

	мала кількість повторів, необхідних для запам'ятовування	Швидкість 5 4 3 2 1	велика кількість повторів, необхідних для запам'ятовування
Особливості пам'яті	мала кількість помилок при відтворенні	Точність 5 4 3 2 1	велика кількість помилок при відтворенні
	спроможний в продовж тривалого часу зберігати сприйнятий матеріал	Тривалість 5 4 3 2 1	зберігає сприйнятий матеріал протягом нетривалого часу
Особливості мислення	вміє побачити і поставити нову проблему	Самостійність 5 4 3 2 1	працює лише з поставленими вчителем проблемами
	вміє змінювати початковий план розв'язання задачі	Гнучкість 5 4 3 2 1	розв'язує задачі за шаблоном, в процесі розв'язання не може переключитись на інший спосіб роботи
	невелика кількість часу, необхідна для розв'язання задачі	Швидкість 5 4 3 2 1	велика кількість часу необхідна для розв'язання задачі
	здатний створювати нові алгоритми, необхідні для розв'язання задачі	Творчість 5 4 3 2 1	нездатний створювати нові алгоритми, необхідні для розв'язання задачі, працює лише за зразком
	здатний проникати суть явищ	Глибина 5 4 3 2 1	бачить лише ситуативні зв'язки, нездатний проникати в суть явищ
	здатний об'єктивно оцінювати себе, події, інших	Критичність 5 4 3 2 1	нездатний об'єктивно оцінювати себе, події, інших
	здатний зосередитись на діяльності і предметі	Концентрація 5 4 3 2 1	нездатний зосередитись на діяльності і предметі
Особливості	здатний одночасно приділяти увагу кільком об'єктам	Розподіл 5 4 3 2 1	здатний приділяти увагу лише одному об'єкту

уваги	висока тривалість зосередження на діяльності і предметі	Стійкість 5 4 3 2 1	низька тривалість зосередження на діяльності і предметі

Увага! Заповнена схема аналізу пізнавальної сфери учня має бути прикріпленою до психолого-педагогічної характеристики (додаток 2.3).

Наступним методом, яким слід скористатися при написанні психолого-педагогічної характеристики на учня, є ***бесіда***. Бесіда – це метод опитування, в основі якого спілкування з досліджуваним на задану тему в невимушеній комфортній обстановці.

У ході бесіди ви можете з'ясувати особливості сімейного виховання учня, особливості навчальних та позашкільних інтересів учня, взаємостосунки з ровесниками, спосіб залучення учня до громадської діяльності, плани та мрії на майбутнє, особливості професійного самовизначення (для учнів старших класів) тощо. Вказаний перелік запитань не є строго обмеженим, тому не бійтеся додавати нові запитання або не використовувати ті, відповідь на які ви отримали в ході спостереження.

Орієнтовний перелік запитань для бесіди з учнем.

1. Розкажи про себе: як тебе звати, скільки маєш років, в якому класі навчаєшся?
2. Розкажи про свою сім'ю: зі скількох членів вона складається? Чи проживають разом з Вами дідусь і бабуся? Як ти оцінюєш взаємовідносини в сім'ї?
3. Чи маєш ти братів/сестер? Які в тебе стосунки з ними?
4. Які обов'язки в сім'ї маєш ти особисто? Чи охоче їх виконуєш? Хто тобі в цьому допомагає?
5. Як батьки ставляться до твого навчання? Чи допомагають тобі виконувати уроки? Чи контролюють, як ти виконав уроки?
6. Чи подобається тобі вчитись? Які предмети ти відвідуєш більш охоче? Що тобі вдається найкраще? Як ти оцінюєш свою навчальну успішність зараз? Чи змінювалась вона протягом навчання? Хто або що впливає на твою успішність з предмету?
7. Чи ти самостійно виконуєш домашні завдання? Ти спершу виконуєш домашні завдання, а потім займаєшся своїми справами, чи навпаки? Скільки часу ти витрачаєш на виконання домашніх завдань? Чи доводилось тобі переписувати сторінки через неакуратність або помилки?
8. Чим ти цікавишся? Чи маєш хобі? Чи відвідуєш позашкільні гуртки, спортивні секції?

9. Чи береш участь у громадському житті класу, школи? Чи радо виступаєш на шкільних вечорах? Чи береш участь в органах шкільного самоврядування?
10. Чи маєш друзів? Скількох? Які особисті якості ти цінуєш в друзях? Чого б ти ніколи не вибачив другу? Як ви з друзями проводите вільний час? Які в тебе стосунки з однокласниками? Ваш клас дружній? Чи часто бувають конфлікти? Як ви їх вирішуєте?
11. Хто з вчителів тобі подобається і чому? Як ти реагуєш, коли вчитель критикує твою роботу?
12. Ким би ти хотів стати в майбутньому? Чого хочеш досягти? Яка твоя мрія?

Проаналізувавши результати спостереження за психологічними особливостями учня, а також проведеної бесіди, слід написати психолого-педагогічну характеристику на учня, використовуючи заданий алгоритм.

Алгоритм написання психолого-педагогічної характеристики учня

І. Загальні відомості

1. Загальні відомості про учня: ПІБ, вік, клас, навчальна успішність (на основі анкети).

2. Сімейні умови: склад сім′ї, обов’язки учня у сім′ї, атмосфера у сім′ї (на основі анкети).

ІІ. Особистісна сфера учня

3. Особистісні характеристики: впевненість у власних силах; знання власних переваг та їх використання (на основі схеми спостереження та анкети).

4. Особливості емоційно-вольової сфери учня: схильність до вияву емоцій та контролю власних дій (на основі схеми спостереження).

5. Особливості діяльності та поведінки учня: активність, організованість, наполегливість у вирішенні складних завдань (на основі схеми спостереження).

6. Пізнавальна діяльність учня: особливості пам′яті, мислення, уваги, уяви та мовлення (на основі схеми спостереження 2).

7. Хобі та позашкільна діяльність учня: відвідування гуртків, секцій; участь у громадському житті класу та школи. (на основі анкети).

8. Уявлення про майбутню професію, можливі досягнення, мрії учня (на основі анкети).

ІІІ. Соціальна сфера учня

9. Спілкування та взаємодія з оточуючими: прагнення спілкування,

ініціативність в процесі спілкування; поведінка в конфлікті (на основі схеми спостереження)

10. Ставлення учня до оточуючих (ровесників та старших людей): прагнення до домінування, товариськість, толерантність, вияв поваги (на основі схеми спостереження та анкети).

11. Статус учня в класі (групі): популярність, кількість друзів серед однокласників, ставлення до нього однокласників, авторитетність серед однокласників (на основі схеми спостереження та анкети).

IV. Особливості навчальної діяльності

12. Ставлення до навчальної діяльності: вчасність, ретельність та самостійність виконання домашніх завдань, зацікавленість певними предметами та ін. (на основі анкети).

V. Висновки та рекомендації

13. Загальні висновки та рекомендації щодо стимулювання навчальної діяльності.

У випадку виникнення труднощів чи додаткових запитань приходьте на консультацію до свого керівника практики від кафедри психології.

Бали та критерії оцінювання психолого-педагогічної характеристики учня

Увага! Для оцінювання психолого-педагогічної характеристики учня студент зобов'язаний подати роботу на перевірку керівникові від кафедри психології щонайменше за тиждень до дати захисту практики. Не забувайте долучати до роботи індивідуальний заліковий лист!

Критерії оцінювання:

- самостійність виконання роботи;
- висвітлення усіх аспектів характеристики (загальні відомості про учня, психологічні особливості особистості учня, соціальна сфера, висновки та можливі рекомендації);
- наявність в тексті характеристики прикладів, котрі ілюструють рівень вияву певної якості;
- структура роботи (логічність та послідовність, відповідність запропонованому алгоритму, наявність додатків);
- обсяг та оформлення роботи.

Максимально можлива оцінка – ***10 балів***.

Розподіл балів при оцінюванні психолого-педагогічної характеристики учня

9-10 балів	Робота виконана самостійно. Усі аспекти характеристики висвітлені. Текст містить 5-6 прикладів, що ілюструють рівень вияву певної якості чи характеристики особистості учня. Структура роботи чітка та логічна, містить необхідні додатки. Роботи виконана та оформлена згідно усіх вимог.
7-8 балів	Робота виконана самостійно, висвітлює практично усі аспекти характеристики. Текст містить 3-4 прикладів, що ілюструють рівень вияву певної якості чи характеристики особистості учня. Структура роботи чітка та логічна, містить необхідні додатки. Роботи виконана та оформлена згідно усіх вимог.
5-6 балів	Робота виконана самостійно, проте висвітлені не усі аспекти характеристики. Текст містить 1-2 приклади, що ілюструють рівень вияву певної якості чи характеристики особистості учня. Структура роботи чітка та логічна, проте обсяг дещо зменшений (відсутні деякі необхідні додатки). Можливі граматичні та пунктуаційні помилки.
1-4 бали	Робота виконана самостійно, проте висвітлює задану проблематику лише частково. Відсутні приклади, що
	ілюструють особливості вияву певних характеристик особистості учня. Робота потребує корекції логічної структури. Обсяг роботи зменшений, відсутні усі необхідні додатки. Виконання та оформлення роботи не відповідає вимогам.
0 балів	Робота є плагіатом.

ПРАКТИКА БАКАЛАВРІВ, СТУДЕНТІВ 4-ГО КУРСУ

Завданням для студентів четвертого курсу, які проходять психолого-педагогічну практику у середніх загальноосвітніх школах є написати ***Психолого-педагогічну характеристику на клас.*** Завдання базується на знаннях студентів, отриманих у процесі вивчення курсів «Психологія» («Загальна психологія», «Основи психології») знаннях та вміннях отриманих під час проходження педагогічних практик на 2, 3 (3) курсах.

Алгоритм виконання завдання

Психолого-педагогічна характеристика на клас – це індивідуальне психолого-педагогічне завдання, котре має продемонструвати рівень психологічних знань студента: розуміння ним особливостей розвитку та функціонування групи як спільноти людей, її психологічних характеристик, структури та здатності до взаємодії, а також впливу групи на виконання учнями (студентами) їхньої навчальної та позанавчальної діяльності. Робота має бути виконана *самостійно. Зміст* роботи повинен відповідати заданій проблематиці. *Текст* повинен відображати суть питання, висвітлювати усі його можливі аспекти, тобто повинен містити загальні відомості про групу, дані про її психологічні характеристики (інтегративність, згуртованість, референтність, лідерство та ін.), а також висновки та рекомендації щодо подальшої роботи з групою. Ці дані обов'язково мають бути проілюстровані конкретними *прикладами*, отриманими в результаті спостереження за групою та бесіди з класним керівником, лідером/лідерами класу та/або вчителями, котрі працюють у цьому класі.

Структура роботи повинна бути чіткою та логічною. Робота має містити необхідні додатки.

Етапи написання психолого-педагогічної характеристики на клас:

1. Обрати клас для дослідження. Обирайте той клас чи групу, у яких Ви маєте найбільше уроків .
2. Проводити спостереження за класом, використовуючи запропоновані схеми (на уроках та виховних заходах, під час перерв).
3. Провести бесіду з класним керівником (обов'язково) та активом класу (групи), використовуючи анкету.

4. На основі даних, отриманих в результаті бесіди та спостереження, написати психолого-педагогічну характеристику на клас. У тексті характеристики обов'язково навести приклади, котрі ілюструють певні характеристики класу як малої соціальної групи.
5. Висновки та рекомендації щодо особливостей подальшої роботи з класом та перспектив його розвитку.

Вимоги до виконання психолого-педагогічної характеристики на клас

Психолого-педагогічна характеристика на клас має містити:

1. Титульний лист, у якому обов'язково вказано прізвище, ім'я, по батькові студента, який проходить практику, факультет та кафедра, на яких він навчається, місце та час проходження практики, дані про клас, на який складена характеристика (школа, клас), ПІБ викладача від кафедри психології, який перевіряє роботу Додаток 3.1.
2. Змістовну частину психолого-педагогічної характеристики, яка охоплює психологічні особливості класу як малої соціальної групи, спосіб міжособової взаємодії, психологічні характеристики групи. Практичні рекомендації до написання цієї характеристики подані нижче. Обсяг змістовної частини – 2-3 сторінки.
3. Висновки та рекомендації. Висновки можуть містити узагальнений психологічний портрет класу, характеристику його (її) подальшої навчальної та життєвої перспективи, загальне враження студента про хід виконання завдання, зокрема труднощі з якими він зіткнувся. На основі складеної психолого-педагогічної характеристики студент може розробити рекомендації для педагогів, батьків з метою оптимізації навчальної діяльності та подальшого психологічного розвитку учнівського колективу.
4. Додаток 3.2. Схема спостереження за класом.

Обсяг роботи – від трьох до п'яти сторінок друкованого тексту (формат А-4, кегль 14, інтервал 1,5).Робота повинна бути виконана *згідно вимог українського правопису* (граматично та пунктуаційно вірно). *Оформлення* роботи має відповідати усім вимогам щодо оформлення студентських наукових робіт.

Дослідження психологічних особливостей класу

Для дослідження психологічних особливостей класу ви можете використати методи психологічного спостереження та бесіди.

Психологічне спостереження – це метод дослідження, в основі якого навмисне систематичне плановане та довготривале споглядання поведінки людини зазвичай в природних умовах її функціонування.

✓ Спостереження є достатньо суб'єктивним методом дослідження, тому намагайтесь не порівнювати клас з власним досвідом перебування в соціальних групах.

✓ Спостереження за класом досить важко реалізувати під час проведення занять у ньому, тому більш інформативними для вас будуть спостереження під час уроків вчителів чи колег-практикантів.

✓ Для отримання більш повної та різнобічної інформації про клас спостерігайте за ним декілька разів та в різних ситуаціях (на уроці, на перерві, по закінченню уроків).

✓ Особливу увагу при спостереженні слід приділити процесу виконання класом спільних завдань. Такого роду завдання ви можете запропонувати класу самостійно.

✓ Не всі психологічні характеристики групи можуть бути помітними під час спостереження, тому варто використовувати додаткові методи, до прикладу бесіду-інтерв'ю з класним керівником.

✓ Можете попросити студента-колегу також поспостерігати за обраним класом – це дасть вам можливість співставити результати отриманих спостережень.

Спостереження має бути заздалегідь запланованим, а його результати зафіксованими. Для виконання цих двох умов якісного спостереження вам слід скористатися запропонованими схемами.

Додаток 3.2. Орієнтовна схема спостереження за класом як групою

Інструкція до заповнення таблиці: Схема містить характеристики групи та параметри спостереження, які необхідно оцінити в ході його проведення. На основі ваших спостережень оцініть за п'ятибальною шкалою наявність в групи кожної характеристики.

5 – характеристика наявна

4 – характеристика швидше наявна

3 – не певен, що виявив цю характеристику

2 – характеристика швидше відсутня

1 – характеристика відсутня

Характеристики групи	***Параметри спостереження***	так	швидше так, ніж ні	важко відповісти	швидше ні, ніж так	ні
		5	4	3	2	1
Інтегративність – міра єдності членів групи	Учні класу почувають себе єдиним колективом, спільнотою?					
Мікроклімат – комфортність перебування в групі, задоволеність нею	Переважна більшість учнів класу почувають себе в групі комфортно?					
Референтність – міра прийняття членами групи групових правил (норм)	Переважна більшість учнів класу приймає та виконує правила, встановлені групою?					
Лідерство – міра впливу певних членів групи на групу в цілому	Чи є в групі особи, котрі здатні впливати на рішення, що приймаються групою?					
	Чи є в групі особи, котрі відіграють головну роль в організації навчальної діяльності чи при вирішенні завдань, поставлених перед класом?					
	Чи є в групі особи, котрі ініціюють неформальне міжособистісне спілкування учнів класу?					
Інтергрупова (між групова) активність – міра впливу даної групи на інші групи	Чи має дана група вплив на інші групи?					
Організованість – реальна здатність групи до самоорганізації	Чи здатна група самостійно (без впливу класного керівника, вчителів чи батьків) організуватися для здійснення певної діяльності?					
Спілкування в групі	Чи здатна група досягти взаєморозуміння у проблемних ситуаціях?					
Згуртованість групи	Чи є у групі традиція спільних святкувань днів народжень, іменин чи інших свят?					
Здатність до взаємодії	Чи характерною для групи є співпраця між її членами?					

Групова ідентифікація	Чи ідентифікують члени групи себе з нею ("мій клас" , "моя група")?					
Відповідальність	Чи відповідально ставляться до своїх обов'язків та завдань, що перед ними стоять?					
Колективізм	Чи ставлять члени групи групові інтереси вище особистих та протистоять усьому, що роз'єднує колектив?					
Контактність	Чи часто контактують між собою члени групи? Чи допомагають один одному, коли це потрібно?					
Відкритість	Чи спілкуються та співпрацюють члени групи з представниками інших груп?					
Інформованість – ступінь поширення інформації між членами групи	Чи володіють інформацією усі члени групи про події, які відбуваються у шкільному та позашкільному житті групи?					
Цінності групи	Цінність життя і здоров′я					
	Матеріально забезпечене життя (одяг, аксесуари)					
	Наявність хороших та вірних друзів					
	Пізнання (освіченість)					
	Розвиток (робота над собою)					
	Розваги (приємне, необтяжливе проведення часу, відсутність обов'язків)					
	Сімейні цінності					
	Краса природи й мистецтва					
	Творчість (можливість творчої діяльності)					
	Акуратність (охайність)					
	Вихованість (гарні манери)					
	Життєрадісність (почуття гумору)					

Увага! Заповнена схема-спостереження за класом (має бути прикріпленою до психолого-педагогічної характеристики. Додаткові параметри психологічної характеристики на клас ви можете виявити при *бесіді* з класним керівником та вчителями, або ж з активом класу (старостою, активними учнями):

Орієнтовна схема інтерв'ю з класним керівником та активом класу

1. Загальні відомості.

- Клас. Кількість учнів, кількість хлопців та дівчат.

2. Структура класу.

- Хто є старостою класу? Чи є староста авторитетом? Чи дослуховуються до його думки?
- Чи у групі особа, котра відіграє головну роль в організації навчальної та іншої діяльності класу, тобто організаційний лідер?
- Чи є у групі особа, котра ініціює неформальне спілкування учнів (емоційний лідер)?
- Чи є у групі особа, котру можна вважати абсолютним лідером (тобто особа, котра поєднує функції організаційного та емоційного лідера)?
- Скільки підгруп існує в класі? Чи є поділ підгруп за статями (окремо групи дівчат, окремо – хлопців)? Чи є різностатеві групи?
- Хто є лідерами підгруп? Скільки осіб включено в кожну підгрупу? Чи є учні, не включені в жодну з підгруп?
- Якими є стосунки між підгрупами: дружні, товариські чи конфліктні, ворожі? Чи існує між ними конфронтація, протистояння?
- Чи є у класі діти з особливими потребами? Якщо є, як до них ставляться: дружньо, байдуже чи вороже?

3. Соціально-психологічні характеристики групи

Згуртованість групи:

- Чи є в групі традиції спільного проведення часу?

Здатність до взаємодії:

- Як приймаються рішення, важливі для усього класу (наприклад, про спільне проведення вечірки чи екскурсію)? Спільно, за участі більшості учнів класу? Чи рішення приймаються лише кількома особами ("активом" чи неформальними лідерами), а усі інші – підкоряються?

Організованість групи:

- Чи організовуються події, в яких можуть брати участь усі учні? (Спільні виїзди, екскурсії, походи в кіно/театр, дискотеки, вечори, дискусійні гуртки і т.д.?)
- Ці заходи учні організовують самостійно чи за допомогою

класного керівника/вчителів/батьків?

Спілкування та конфлікти:

- Чи є на даний момент в класі конфлікти? Якщо є, то протистояння є відкритим чи прихованим?
- В який спосіб вирішуються конфлікти: учні самостійно шукають можливості спільного рішення чи очікують втручання збоку (наприклад, класного керівника)?
- Чи звертаються по допомогу у вирішенні конфліктів (наприклад, до шкільного психолога)?

Групова ідентифікація:

- Чи ототожнюють члени групи себе з нею ("мій клас", "моя група")?

4. ***Особливості поведінки та діяльності***

Навчальна діяльність

- Якою є навчальна успішність класу?
- Які предмети є найцікавішими для учнів? Які заняття відвідують неохоче?
- Чи має клас визначене навчальне спрямування (наприклад, математичний, клас з поглибленим вивченням інформатики чи іноземної мови)?
- Які методи навчання є найбільш ефективними у роботі з даним класом?
- Чи є в класі учні, котрі відвідують Малу Академію Наук? Які секції?

Громадська діяльність

- Чи учні класу беруть участь у шкільному самоврядуванні? Наскільки активно?
- Чи виявляють учні волонтерські ініціативи?
- Чи учні класу беруть участь в організації та проведенні загальношкільних заходів?

Структура психолого-педагогічної характеристики на клас

1. Загальні відомості.
2. Структура класу *(на основі схеми спостереження та інтерв'ю).*
3. Соціально-психологічні характеристики групи: згуртованість, здатність

до взаємодії, організованість групи, спілкування та конфлікти, контактність, відкритість, цінності групи і т.д. *(на основі схеми спостереження та інтерв'ю).*

4. Особливості поведінки та діяльності групи: навчальна та громадська діяльність *(на основі схеми спостереження та інтерв'ю).*

5. Висновки та рекомендації.
6. Додаток 3.2.

Увага! Для оцінювання роботи студент зобов'язаний подати її на перевірку керівникові від кафедри психології щонайменше за тиждень до дати захисту практики. Не забувайте долучати до роботи індивідуальний заліковий лист!

Бали і критерії оцінювання психолого-педагогічної характеристики на клас

Критерії оцінювання:

- самостійність виконання роботи;
- висвітлення усіх аспектів характеристики (загальні відомості про групу та її структуру, рівень згуртованості, групові норми, здатність до самоорганізації та ін.), а також висновки та рекомендації щодо подальшої роботи з групою;
- наявність в тексті характеристики прикладів, котрі ілюструють певні психологічні характеристики групи чи особливості її функціонування;
- структура роботи (логічність та послідовність, відповідність запропонованому алгоритму, наявність додатків);
- обсяг та оформлення роботи.

Максимально можлива оцінка – 10 балів.

Розподіл балів при оцінюванні психолого-педагогічної характеристики на клас

9-10 балів	Робота виконана самостійно. Усі аспекти характеристики висвітлені. Текст містить 5-6 прикладів, що ілюструють певні характеристики групи чи особливості її функціонування. Структура роботи чітка та логічна, містить необхідні додатки. Роботи виконана та оформлена згідно усіх вимог.
7-8 балів	Робота виконана самостійно, висвітлює практично усі аспекти характеристики. Текст містить 3-4 прикладів, що ілюструють певні характеристики групи чи особливості її функціонування. Структура роботи чітка та логічна, містить необхідні додатки. Роботи виконана та оформлена згідно усіх вимог.

5-6 балів	Робота виконана самостійно, проте висвітлені не усі аспекти характеристики. Текст містить 1-2 приклади, що ілюструють певні характеристик групи чи особливості її функціонування. Структура роботи чітка та логічна, проте обсяг дещо зменшений (відсутні деякі необхідні додатки). Можливі граматичні та пунктуаційні помилки.
1-4 бали	Робота виконана самостійно, проте висвітлює задану проблематику лише частково. Відсутні приклади, що ілюструють психологічні особливості групи. Робота потребує корекції логічної структури. Обсяг роботи зменшений, відсутні усі необхідні додатки. Виконання та оформлення роботи не відповідає вимогам.
0 балів	Робота є плагіатом.

ПРАКТИКА МАГІСТРАНТІВ 1-ГО КУРСУ, СПЕЦІАЛЬНОСТІ А4 (ЗА ПРЕДМЕТНИМИ СПЕЦІАЛЬНОСТЯМИ)

Завданням для магістрів першого року навчання, що проходять психолого-педагогічну практику у різних загальноосвітніх навчальних закладах є провести ***психологічне спостереження «Особливості адаптації студента-практиканта до середовища професійної діяльності».***

Мета: аналіз процесу адаптації студента-практиканта до шкільного середовища, вчительського середовища, учнівського середовища та своєї соціальної ролі вчителя.

Увага! Якщо студент проходить практику за індивідуальним планом він виконує завдання як **самоаналіз.**

Завдання базується на знаннях студентів, отриманих на бакалавраті під час вивчення курсів «Психологія» («Загальна психологія», «Основи психології», «Педагогічна психологія») .

Алгоритм виконання завдання

1. Для виконання завдання оберіть колегу, заняття якого ви будете відвідувати та аналізувати та спостереження за яким будете вести.

Метод фіксації – нотатки.

Робота має бути виконана *самостійно. Зміст* роботи повинен відповідати заданій проблематиці.

Етапи роботи.

1. Обрати об’єкт спостереження, повідомити колегу, що ви будете вести спостереження, а також про те, що фактичні дані спостереження будуть використані лише для виконання завдань педагогічної практики, анонімно, в узагальненій формі.
2. Вести спостереження, занотовуючи факти у Протокол спостереження.
3. На основі Протоколу спостереження заповнити Схему «Особливості адаптації студента-практиканта до середовища професійної діяльності».
4. Оформити текст результатів аналізу особливостей адаптації студента-практиканта до середовища професійної діяльності».
5. Зробити висновки з результатів спостереження.

6. Додати до роботи Додатки «Протокол спостереження» та Схему аналізу «Особливості адаптації студента-практиканта до середовища професійної діяльності».

Текст повинен відображати суть питання, висвітлювати усі його можливі аспекти, тобто повинен містити загальні відомості про об'єкт спостереження, дані, що характеризують поведінку, а також висновки та рекомендації щодо того, що відрізняє адаптацію студента до професійної діяльності. Ці дані обов'язково мають бути проілюстровані конкретними *прикладами*, отриманими в результаті спостереження. *Структура* роботи повинна бути чіткою та логічною.

Вимоги до виконання завдання. «Особливості адаптації студента-практиканта до середовища професійної діяльності» має містити:

1. Титульний лист, в якому обов'язково вказано прізвище, ім'я, по батькові студента, який проходить практику, факультет та кафедра, на яких він навчається, місце та час проходження практики, загальні дані про студента-практиканта за яким велося спостереження, ПІБ викладача від кафедри психології, який перевіряє роботу (Додаток 4.1.).
2. Мету, завдання спостереження. Характеристику об'єкта спостереження (ім'я, вік, стать) Характеристику часу, місця, умов спостереження.
3. Аналіз результатів спостереження за визначеними показниками, узагальнення її особливостей.
4. Короткі висновки про особливості адаптації студента до сфери педагогічної діяльності та рекомендації.
5. Додаток. Схема спостереження (Додаток 4.2)

Обсяг роботи – від трьох до п'яти сторінок друкованого тексту (формат А-4, кегль 14, інтервал 1,5). Робота повинна бути виконана згідно вимог українського правопису (граматично та пунктуаційно вірно). Оформлення роботи має відповідати усім вимогам щодо оформлення студентських наукових робіт.

Увага! Для оцінювання роботи студент зобов'язаний подати її на перевірку керівникові від кафедри психології щонайменше за тиждень до дати захисту практики. Не забувайте долучати до роботи індивідуальний заліковий лист!

Додаток 4.2. Орієнтовна схема протоколу спостереження за адаптацією студента-практиканта до середовища професійної діяльності

Прізвище та ім'я студента_____

Місце проходження практики_____

Класи в яких веде уроки_____

Вчитель, який є керівником практики_____

Дата, місце, час спостереження	Виявлені факти	А – адаптація до шкільного середовища
Дата, місце, час спостереження	Виявлені факти	Б. Адаптація до учнівського середовища
Дата, місце, час спостереження	Виявлені факти	В. Адаптація до вчительського середовища
Дата, місце, час спостереження	Виявлені факти	Г. Сприймання себе у ролі вчителя

Схема аналізу «Особливості адаптації студента-практиканта до середовища професійної діяльності».

Інструкція до заповнення схеми: Оцініть за п'ятибальною шкалою кожен з напрямів адаптації до професійної діяльності викладача-практиканта. Підрахуйте бали за кожним напрямом адаптації окремо. Визначте відповідний рівень адаптації студента-практиканта за напрямами і проаналізуйте отримані результати у тексті роботи .

А. Адаптація до шкільного середовища

Виявляє поінформованість про школу, її особливості, традиції, вивчив (ла) місцезнаходження основних приміщень	5 4 3 2 1 0	Не цікавиться школою, не знає приміщень, окрім тих, де йдуть заняття та їдальні
Знайомий з адміністрацією школи,	5 4 3 2 1 0	Не був (не була) на зустрічі з

знає, де знаходяться їх кабінети		адміністрацією, не вважає за потрібне знайомитися, документи передає на підпис старості
Спілкується з широким колом людей вчителями, бібліотекарем, охоронцем, технічними працівниками. Знає їх імена.	5 4 3 2 1 0	Спілкується і знайомий (ма) лише з вчителями до яких прикріплений як практикант
Орієнтується в розкладі, цікавиться діями педагогів у час тривоги, уроків і перерв, карантинів	5 4 3 2 1 0	Цікавиться лише розкладом власних занять, може сплутати кабінет
Цікавиться інформацією про технічне обладнання в кабінетах	5 4 3 2 1 0	Інформація про технічне оснащення не цікавить
Розподіл балів *Критичний рівень 0 – 5* *Низький рівень 6 – 10* *Середній рівень 11- 15* *Високий рівень 16 – 20*		

Б. Адаптація до учнівського середовища

Помітно, що цікавиться учнями, їхнім світом веде з ними розмови на різні теми, окрім теми уроку спілкуєтеся з ними в невимушеній атмосфері	5 4 3 2 1 0	Не цікавиться учнями як особистостями, не схильний налагоджувати дружні стосунки
Помітно, що розвиває комунікативний простір – задає нові теми для обговорення, цікавиться інтересами, впливає на інтереси, спрямовує обговорення логікою навчального предмета	5 4 3 2 1 0	Бесіди з учнями носять суто діловий характер, обмежені необхідним обміном інформації
Схильний до делегування ініціативи учням, демократичний	5 4 3 2 1 0	Авторитарний у постановці цілей і характеру діяльності
Обговорює з вчителем та іншими студентами особливості дітей, класів, консультується	5 4 3 2 1 0	Не схильний аналізувати особливості дітей, класів, але скаржиться на них.

Обдумує й удосконалює способи організації діяльності і підтримання робочої атмосфери у класі	5 4 3 2 1 0	Не схильний удосконалювати варіанти організації діяльності учнів
Розподіл балів *Критичний рівень 0 – 5* *Низький рівень 6 – 10* *Середній рівень 11- 15* *Високий рівень 16 – 20*		

В. Адаптація до вчительського середовища

Характер спілкування з вчителями – керівниками практики конструктивний, доброзичливий	5 4 3 2 1 0	Спілкування з вчителями-керівниками практики обмежене, не виконує вимог, інструкцій
Сприймає поради, конструктивну критику, обговорює зауваження толерантно і ввічливо	5 4 3 2 1 0	Не дотримується ділової етики у процесі обговорення, не сприймає зауважень, опротестовує поради
Відгукується на прохання і рекомендації вчителів	5 4 3 2 1 0	Ігнорує на скільки це можливо прохання і рекомендації педагогів
Дотримується ділової етики у приміщеннях для вчителів та кабінетах, вивчає професійну етику	5 4 3 2 1 0	Тримає дистанцію. Не виявляє готовності виходити за межі соціальної ролі студента
Активно сприймає педагогічний досвід, спостерігає, вчиться, акцентовано вивчає оригінальні зразки	5 4 3 2 1 0	Не розглядає педагогів як зразки досвіду, вважає їх досвід або непотрібним, або застарілим
Розподіл балів *Критичний рівень 0 – 5* *Низький рівень 6 – 10* *Середній рівень 11- 15* *Високий рівень 16 – 20*		

Г. Сприймання себе у ролі вчителя

Підтвердить – я сприймаю себе вчителем	5 4 3 2 1 0	Підтвердить – я НЕ сприймаю себе вчителем

Підтвердить – школа – це моє	5 4 3 2 1 0	Підтвердить – школа – це НЕ моє
Підтвердить – мені багато що вдається і багато чого я навчився (лася). Мені цікаво спробувати себе.	5 4 3 2 1 0	Підтвердить – у мене десь виходить, десь не виходить, але загалом мені це нецікаво
Підтвердить – я ще не знаю ким працюватиму, але якщо прийдеться, то зможу працювати з учнями	5 4 3 2 1 0	Підтвердить – після практики у школу не піду ні в якому випадку.
Ділиться своїми шкільними історіям як досвідом успішної адаптації, конструктивного розв'язання проблем, перемог	5 4 3 2 1 0	Не ділиться шкільними історіями, або розповідає їх як історії деструктивних конфліктів, поразок
Розподіл балів *Критичний рівень 0 – 5* *Низький рівень 6 – 10* *Середній рівень 11- 15* *Високий рівень 16 – 20*		

Оцінювання результатів психологічного спостереження «Особливості адаптації студента-практиканта до середовища професійної діяльності».

Увага! Для оцінювання студент зобов'язаний подати роботу на перевірку керівникові від кафедри психології щонайменше за тиждень до дати захисту практики. Не забувайте долучати до роботи індивідуальний заліковий лист!

Критерії оцінювання:

- самостійність виконання роботи;
- висвітлення усіх аспектів психологічного спостереження;
- наявність в тексті аналізу прикладів, котрі ілюструють певні психологічні аспекти адаптації студента-практиканта;
- структура роботи (логічність та послідовність, відповідність запропонованому алгоритму, наявність додатків);
- обсяг та оформлення роботи.

Максимально можлива оцінка – 10 балів.

Розподіл балів при оцінюванні аналізу результатів психологічного спостереження.

9-10 балів	Робота виконана самостійно. Висвітлено усі напрями адаптації студента-практиканта. Текст містить 5-6 прикладів, що ілюструють характерні особливості адаптації. Структура роботи чітка та логічна, містить необхідні додатки. Роботи виконана та оформлена згідно усіх вимог.
7-8 балів	Робота виконана самостійно, студент розглянув усі аспекти процесу адаптації. Текст містить 3-4 приклади, що ілюструють певні особливості студента-практиканта. Структура роботи чітка та логічна, містить необхідні додатки, текст Протоколу спостереження містить більше даних ніж опрацьовано. Робота виконана та оформлена згідно усіх вимог.
5-6 балів	Робота виконана самостійно, проте висвітлені не усі напрями адаптації. Текст містить 1-2 приклади, що ілюструють певні особливості студента-практиканта. Структура роботи чітка та логічна, проте обсяг дещо зменшений (неповний Протокол спостереження). Можливі граматичні та пунктуаційні помилки.
1-4 бали	Робота виконана самостійно, проте висвітлює задану проблематику лише частково. Відсутні приклади, що ілюструють психологічні особливості професійної компетентності викладача-практиканта. Робота потребує корекції логічної структури. Обсяг роботи зменшений, відсутні усі необхідні додатки. Виконання та оформлення роботи не відповідає вимогам.
0 балів	Робота є плагіатом.

ПРАКТИКА МАГІСТРАНТІВ 2 (1) КУРСУ

Завданням для магістрантів другого року навчання педагогічних спеціальностей та 1(2) року навчання не педагогічних спеціальностей, що проходять практику у різних навчальних закладах - загальноосвітніх школах, коледжах, інститутах, академіях, університетах, є провести ***Аналіз професійної компетентності вчителя (викладача) практиканта.*** Завдання базується на знаннях студентів, отриманих у процесі вивчення курсів «Психологія», «Психологія вищої школи» («Загальна психологія», «Основи психології», «Педагогічна психологія») .

Аналіз професійної компетентності вчителя (викладача) практиканта.

Алгоритм виконання завдання

1. Для виконання завдання оберіть колегу, заняття якого ви будете відвідувати та аналізувати. Для якісного написання ***«Аналізу професійної компетентності вчителя (викладача) практиканта»*** рекомендуємо відвідати кілька пробних та залікових занять студента.
2. Використовуючи запропоновану схему, охарактеризуйте професійну компетентність викладача-практиканта.
3. На основі даних, отриманих в результаті спостереження та аналізу педагогічної діяльності, виконайте завдання.

Вимоги до виконання аналізу професійної компетентності вчителя (викладача) практиканта

Аналіз професійної компетентності вчителя (викладача) практиканта – це індивідуальне психолого-педагогічне завдання, котре має продемонструвати рівень психологічних знань студента та здатність проаналізувати параметри професійної педагогічної компетентності студента-колеги на практиці: психологічні особливості його педагогічної діяльності та спілкування, особистісні якості, що впливають на успішність досягнення мети та взаємодії із групою в процесі викладання. Робота має бути виконана *самостійно. Зміст* роботи повинен відповідати заданій проблематиці. *Текст* повинен відображати суть питання, висвітлювати усі його можливі аспекти, тобто повинен містити

відомості про викладача-практиканта, дані про його психологічні якості та психологічні особливості його педагогічної діяльності, а також висновки та рекомендації щодо подальшого розвитку психологічної складової педагогічної компетентності. Ці дані обов'язково мають бути проілюстровані конкретними *прикладами*, отриманими в результаті спостереження за викладачем та групою в ході проведення ним навчального заняття. *Структура* роботи повинна бути чіткою та логічною, обов'язково містити додатки (схему аналізу професійної компетентності викладача- практиканта).

Аналіз професійної компетентності вчителя (викладача) практиканта має містити:

1. Титульний лист, у якому обов'язково вказано прізвище, ім'я, по батькові студента, який проходить практику, факультет та кафедра, на яких він навчається, місце та час проходження практики, дані про викладача-практиканта, на якого складена характеристика (прізвище, ім'я, по батькові; тема та час проведення заняття, яке аналізується), ПІБ викладача від кафедри психології, який перевіряє роботу (Додаток 5.1).
2. Змістовну частину психолого-педагогічної характеристики, яка охоплює спостереження за педагогічною діяльністю викладача- практиканта на занятті та аналіз виявлених психологічних особливостей професійної компетентності колеги. Обсяг змістовної частини – 2-3 сторінки.
3. Висновки та рекомендації. Висновки можуть містити узагальнений психологічний портрет колеги-практиканта як викладача вищої школи, характеристику його подальшої навчальної та життєвої перспективи, загальне враження студента про хід виконання завдання, зокрема труднощі з якими він зіткнувся. На основі складеного аналізу професійної компетентності викладача-практиканта студент може розробити рекомендації для колеги щодо розвитку його педагогічної компетентності та можливостей подальшої педагогічної діяльності.
4. Додаток. Орієнтовну схему аналізу професійної компетентності (Додаток 5.2.).

Обсяг роботи – від трьох до п'яти сторінок друкованого тексту (формат А-4, кегль 14, інтервал 1,5). Робота повинна бути виконана *згідно вимог українського правопису* (граматично та пунктуаційно вірно). *Оформлення* роботи має

відповідати усім вимогам щодо оформлення студентських наукових робіт.

Додаток 5.2. Схема аналізу професійної компетентності викладача-практиканта (за О. Штепою)

Інструкція до заповнення схеми: Оцініть за десятибальною шкалою кожен з параметрів професійної компетентності викладача-практиканта.

1.	***Педагогічна діяльність викладача-практиканта***		
	Ставить розвиваючі та виховні задачі поруч з навчальними	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Ставить та реалізує головним чином навчальні задачі
	Володіє варіативною методикою, тобто вибором одного методичного рішення з декількох можливих	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Використовує одноманітні методичні рішення у навчанні
	Прагне і уміє аналізувати свій досвід	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Уникає самоаналізу за різних приводів
2.	***Педагогічне спілкування викладача-практиканта***		
	Заздалегідь планує комунікативні задачі	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Задачі спілкування у ході заняття не планує, покладаючись на ситуації, що виникають стихійно
	Створює у класі атмосферу довіри, психологічної безпеки; студенти відкриті для спілкування та розвитку	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	У спілкуванні використовує жорсткі методи; виходить з незаперечного авторитету викладача; студенти напружені
	Виходить з цінності особистості кожного студента; поважає їх гідність, зорієнтований на підтримку	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Студенти сприймаються як об'єкт, засіб, перешкода. Не диференціює власного спілкування, зорієнтований на формальні оцінки.
3.	***Особистість викладача-практиканта***		
	Має стійку професійно-педагогічну спрямованість	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Вважає, що ненадовго затримається на викладацькій діяльності
	Має позитивну Я-концепцію, спокійний та впевнений	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Постійно невпевнений у собі

	Працює творчо, застосовує оригінальні прийоми	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Працює головним чином за типовими методичними розробками
4.	***Навченість та научуваність студентів***		
	Ставить задачі формування в студентів уміння вчитися, заохочує їх активні научальні дії та самоконтроль, організовує творчу діяльність студентів	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Задачі розвитку, уміння вчитися в студентів не ставить, дає завдання у готовому вигляді, організовуючи лише репродуктивну діяльність студентів
	Розвиває в студентів самостійність та ініціативу	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Самостійність та ініціативу студентів не заохочує
	Прагне намітити для окремих студентів індивідуальні програми	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Індивідуальний та диференційний підхід мінімальний
5.	***Психологічний аспект педагогічної діяльності***		
	Може уявити себе на місці студента, поглянути на проблему його очима	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Вважає недоцільним прагнення пояснювати проблему з точки зору студента
	Відверто та щиро виявляє свої думки та почуття у спілкуванні зі студентами	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Жорстко дотримується правил ролі викладача, зорієнтований на формальні ділові стосунки та підтримання власного авторитету.
	Динамічний та гнучкий у спілкуванні, звертає увагу на проблеми, що виникають, та прагне їх вирішити	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Негнучкий, не помічає конфліктів, що виникають, не здатний до їх конструктивного вирішення.

Увага! *Заповнена схема-спостереження за педагогічною діяльністю викладача-практиканта має бути прикріпленою до тексту завдання (додаток 5.2.).*Визначте загальну суму балів за схемою, що свідчитиме про відповідний рівень професійної компетентності викладача-практиканта:

- ✓ 15 - 45 балів - неприпустимий рівень
- ✓ 46 - 75 балів - критичний рівень

- ✓ 76 - 120 балів - середній рівень
- ✓ 121 - 135 балів - високий рівень
- ✓ 136 - 150 балів - рівень майстерності

Проаналізуйте яскравість вияву кожної компоненти професійної компетентності. Зосередьте свою увагу при аналізі та поясненні одержаних результатів на позитивних аспектах та параметрах, які потребують розвитку чи корекції, ілюструючи їх короткими прикладами з відкритого заняття, проведеного магістром-практикантом.

Оцінювання аналізу професійної компетентності викладача-практиканта

Увага! Для оцінювання аналізу професійної компетентності викладача-практиканта студент зобов'язаний подати роботу на перевірку керівникові від кафедри психології щонайменше за тиждень до дати захисту практики. Не забувайте долучати до роботи індивідуальний заліковий лист!

Критерії оцінювання:

- самостійність виконання роботи;
- висвітлення усіх аспектів характеристики (педагогічна діяльність та спілкування викладача-практиканта, його особистість, навченість та научуваність студентів, психологічний аспект педагогічної діяльності), а також висновки та рекомендації щодо подальшої професійного вдосконалення;
- наявність в тексті характеристики прикладів, котрі ілюструють певні психологічні аспекти професійної компетентності викладача- практиканта;
- структура роботи (логічність та послідовність, відповідність запропонованому алгоритму, наявність додатків);
- обсяг та оформлення роботи.

Максимально можлива оцінка – 10 балів.

Розподіл балів при оцінюванні аналізу професійної компетентності викладача-практиканта

9-10 балів	Робота виконана самостійно. Усі аспекти характеристики висвітлені. Текст містить 5-6 прикладів, що ілюструють певні особливості професійної компетентності викладача-практиканта. Структура роботи чітка та логічна, містить необхідні додатки. Роботи виконана та оформлена згідно усіх вимог.
7-8 балів	Робота виконана самостійно, висвітлює практично усі аспекти характеристики. Текст містить 3-4 прикладів, що ілюструють певні особливості професійної компетентності викладача-практиканта. Структура роботи чітка та логічна, містить необхідні додатки. Роботи виконана та оформлена згідно усіх вимог.
5-6 балів	Робота виконана самостійно, проте висвітлені не усі аспекти характеристики. Текст містить 1-2 приклади, що ілюструють певні особливості професійної компетентності викладача-практиканта. Структура роботи чітка та логічна, проте обсяг дещо зменшений (відсутні деякі необхідні додатки). Можливі граматичні та пунктуаційні помилки.
1-4 бали	Робота виконана самостійно, проте висвітлює задану проблематику лише частково. Відсутні приклади, що ілюструють психологічні особливості професійної компетентності викладача-практиканта. Робота потребує корекції логічної структури. Обсяг роботи зменшений, відсутні усі необхідні додатки. Виконання та оформлення роботи не відповідає вимогам.
0 балів	Робота є плагіатом.

Рекомендована література:

1. Виноградова В.Є, Юрченко В.І. Психологія вищої освіти : теоретичні та практичні аспекти : Навч. посібник.Київ : Каравела, 2019. 308 с. https://knushop.com.ua/image/catalog/lira20230617/pdf/12630.pdf?srsltid=AfmBOoo1NjlKMJ9C3IONf-Ej77NXoh4glxEO6rfdDJsMuVaS6fZUmwjM
2. Власова О. І. Педагогічна психологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2013. 480 с. URL : http://lecture.in.ua/vlasova-oi-pedagogichna-psihologiya-navchposibnik-k-libide.html
3. Дуткевич Т. Загальна психологія:теоретичний курс. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 388 с. URL : https://n-knigi.com.ua/zahalna-psykholohiia.-teoretychnyi-kurs.-dutkevych-t.v.-tsnl/?srsltid=AfmBOoqUxvlo3_rg2xj36adKTmEsMctcTK_sR-Qtn6sLM1dTajnBmk1h
4. Євтух М. Б., Лузік Е. В., Ладогубець Н. В., Ільїна Т. В. Педагогічна психологія : Підручник. Київ: Кондор, 2015. 420 с. URL : http://lib.khnu.km.ua/fond/NOV/new09_2016/452863.pdf
5. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Лекції : навч. посібник / М. М. Заброцький, Ю. Г. Шапошникова. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. – 144 с. URL : http://lib.ktu.edu.ua/?page_id=10035
6. Левус Н. І., Волошок О. В. Педагогічна психологія в схемах і таблицях : навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка; Артос, 2015. 340 с.
7. Максименко С. Д. Загальна психологія. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 272 с. URL : http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/875/Maksimenko_S.D._-_Zagal%27na_psihologiya.pdf
8. Москалець В. П. Загальна психологія. – К.: Ліра, 2020. – 564 с. 4. Партико Т. Б. Загальна психологія. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. – 416 с. URL : http://194.44.152.155/elib/local/sk/sk814182%20.pdf
9. Психологія / За заг. ред. Т. Б. Партико. – К.: Ін Юре, 2014. – 664 с.
10. Психологія вищої школи : навч. посібник / [Софія Грабовська, Наталія Гребінь, Оксана Проць, Інга Петровська, Оксана Рибак] ; за заг. ред. Софії Грабовської. Львів : Лну імені Івана Франка, 2024. 450 с.
11. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія. 3-е вид. – К., Академія, 2017. Детальніше: https://www.yakaboo.ua/ua/vikova-psihologija-1598228.html#tabattributes
12. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 296 с. URL : https://www.yakaboo.ua/ua/zagal-na-psihologija-1033118.html#tabattributes.
13. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Педагогічна психологія : навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2012. 168 с. URL : http://libzv1960.ucoz.com/sergeenkova_ped.psikhologija.pdf
14. Токарева Н. М. Вікова і педагогічна психологія : підручник / Н. М. Токарева, А. В. Шамне. – К., 2017. – 480 с. URL : http://dglib.nubip.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/4347

Додатки

Додаток 1.1. Титульна сторінка

Львівський національний університет імені Івана Франка

_____факультет *(на якому Ви навчаєтесь)*

Психологічне спостереження за поведінкою учнів у школі (позашкільному закладі)

_____

Виконав студент (-ка)
2-го курсу, групи _____
_____факультету
_____*(ПІБ студента)*

Перевірив керівник
практики від кафедри психології
_____*(ПІБ викладача)*

Львів – 202 _ *(рік)*

Додаток 1.2. Орієнтовна схема спостереження за поведінкою учнів.

Область спостереження	***Показник/*** *Предмет спостереження*	***Факти*** */Виявлені варіанти та їх диференціювання*
1. Соціальна взаємодія	Як діти спілкуються між собою. Як діти виявляють ініціативу. Як залучають одне одного у взаємодію Як ігнорують . Як конфліктують. Як домовляються між собою.	А (дії цілком ефективні та психологічно комфортні для всіх дітей) Б (дії посередньо ефективні, не всім підходять, але не викликають порушення взаємин) В (дії не ефективні, викликають конфліктні ситуації)
2. Активність у діяльності	Зацікавленість у виконанні діяльності. Бажання виявляти ініціативу. Прагнення до самостійності. Вияв інтересу до нових знань, нових дій. Креативність. Готовність співпрацювати. Які види діяльності привабливі Які види діяльності непривабливі.	А (дії цілком ефективні та психологічно комфортні для всіх дітей) Б (дії посередньо ефективні, не всім підходять, але не викликають порушення взаємин) В (дії не ефективні, викликають конфліктні ситуації з іншими учнями чи вчителями)
3.Інтереси	Що є постійним предметом обговорення з ровесниками. Що обговорюють з вчителями Що викликає захоплення. Що хочуть навчитися робити. Що хочуть побачити, знати, зрозуміти.	А (типові на фоні оточення) Б (нестандартні, оригінальні, креативні)

Додаток 2.1. Титульна сторінка

Львівський національний університет імені Івана Франка

_____факультет *(на якому Ви навчаєтесь)*

Психологічна характеристика учня _____класу, школи №_____

_____*(ПІБ учня)*

Виконав студент (-ка)
3-го курсу, групи _____
_____факультету
_____*(ПІБ студента)*

Перевірив керівник
практики від кафедри психології
_____*(ПІБ викладача)*

Львів – 202 _ *(рік)*

Додаток 2.2. Орієнтовна схема спостереження за учнем

Параметри спостереження	Міра вияву якості						
		5	4	3	2	1	
Особистісні характеристики	Впевнений у власних силах						Ставиться до себе байдуже; не впевнений у правильності власних дій
	Знає власні переваги, вміє їх використовувати, не соромиться, коли його хвалять						Не знає власних переваг та не вміє їх використовувати, соромиться, коли його хвалять у присутності інших
Особливості емоційно-вольової сфери	Схильний до вияву емоцій.						Практично не виявляє власних емоцій.
	Врівноважений, спокійний. Здатний керувати своїми діями практично в усіх ситуаціях.						Неврівноважений. Схильний до імпульсивних дій.
Особливості діяльності та поведінки	Активний, одразу включається в роботу						Пасивний, не виявляє ініціативи.
	Організований, намагається спланувати власну діяльність						Хаотичний, дезорганізований, не доводить розпочату справу до кінця. Переключається з однієї справи на іншу
	Наполегливий у вирішенні складних навчальних завдань.						Не виявляє наполегливості у виконанні завдань, при найменших труднощах припиняє роботу.
Спілкування та взаємодія з оточуючими	Прагне спілкування, виявляє ініціативу, висуває пропозиції						Уникає спілкування, замкнутий. Не прагне долучатися до спільної розмови чи діяльності
	Самостійний, здатний до незалежного прийняття рішень						Потребує підтримки у прийнятті рішення та діях
	В конфліктних ситуаціях						В конфліктних ситуаціях

	намагається діяти спокійно, розважливо; схильний до співпраці						намагається в будь-який спосіб довести власну думку, не схильний до співпраці
Ставлення до ровесників	Прагне до домінування, виявляє власні переваги щодо інших, схильний "тиснути" на інших						Схильний підпорядковуватися лідеру, не виявляє лідерських якостей
	Товариський, толерантний						Схильний до виявів агресії
Ставлення до старших (наприклад, вчителів)	Виявляє повагу. Дослухається до думки старших.						Виявляє неповагу до старших.
	Дослухається до критики						Бурхливо реагує на критику, виявляє негативізм
Становище (статус) в класі (групі)	Популярний, має багато друзів, контактує практично з усіма однокласниками						Дещо ізольований; уникає контактів в класі
	Є авторитетом для однокласників. До його думки дослухаються.						Не користується авторитетом в класі.
Зовнішній вигляд	Охайний,чистий, доглянутий						Неохайний, одяг не завжди чистий, не слідкує за собою

Додаток 2.3. Схема аналізу пізнавальної сфери учня

Особливості пам'яті	здатний зберігати великий об'єм інформації	Обсяг 5 4 3 2 1	нездатний зберігати великий об'єм інформації
	мала кількість повторів, необхідних для запам'ятовування	Швидкість 5 4 3 2 1	велика кількість повторів, необхідних для запам'ятовування
	мала кількість помилок при відтворенні	Точність 5 4 3 2 1	велика кількість помилок при відтворенні
	спроможний в продовж тривалого часу зберігати сприйнятий матеріал	Тривалість 5 4 3 2 1	зберігає сприйнятий матеріал протягом нетривалого часу
Особливості мислення	вміє побачити і поставити нову проблему	Самостійність 5 4 3 2 1	працює лише з поставленими вчителем проблемами
	вміє змінювати початковий план розв'язання задачі	Гнучкість 5 4 3 2 1	розв'язує задачі за шаблоном, в процесі розв'язання не може переключитись на інший спосіб роботи
	невелика кількість часу, необхідна для розв'язання задачі	Швидкість 5 4 3 2 1	велика кількість часу необхідна для розв'язання задачі
	здатний створювати нові алгоритми, необхідні для розв'язання задачі	Творчість 5 4 3 2 1	нездатний створювати нові алгоритми, необхідні для розв'язання задачі, працює лише за зразком
	здатний проникати суть явищ	Глибина 5 4 3 2 1	бачить лише ситуативні зв'язки, нездатний проникати в суть явищ
	здатний об'єктивно оцінювати себе, події, інших	Критичність 5 4 3 2 1	нездатний об'єктивно оцінювати себе, події, інших
Особливості уваги	здатний зосередитись на діяльності і предметі	Концентрація 5 4 3 2 1	нездатний зосередитись на діяльності і предметі
	здатний одночасно приділяти увагу кільком об'єктам	Розподіл 5 4 3 2 1	здатний приділяти увагу лише одному об'єкту
	висока тривалість зосередження на діяльності і предметі	Стійкість 5 4 3 2 1	низька тривалість зосередження на діяльності і предметі

Додаток 3.1. Титульна сторінка

Львівський національний університет імені Івана Франка

_____факультет *(на якому Ви навчаєтесь)*

Психологічна характеристика на _____клас, школи №_____

Виконав студент (-ка)
4-го курсу, групи _____
_____факультету
_____*(ПІБ студента)*

Перевірив керівник
практики від кафедри психології
_____*(ПІБ викладача)*

Львів – 202 _ *(рік)*

Додаток 3.2. Орієнтовна схема спостереження за групою

Характеристики групи	***Параметри спостереження***	так	так, ніж ні, ніж	відповіст	ні, ніж так, ніж	ні
		5	4	3	2	1
Інтегративність – міра єдності членів групи	Учні класу почувають себе єдиним колективом, спільнотою?					
Мікроклімат – комфортність перебування в групі, задоволеність нею	Переважна більшість учнів класу почувають себе в групі комфортно?					
Референтність – міра прийняття членами групи групових правил (норм)	Переважна більшість учнів класу приймає та виконує правила, встановлені групою?					
Лідерство – міра впливу певних членів групи на групу в цілому	Чи є в групі особи, котрі здатні впливати на рішення, що приймаються групою?					
	Чи є в групі особи, котрі відіграють головну роль в організації навчальної діяльності чи при вирішенні завдань, поставлених перед класом?					
	Чи є в групі особи, котрі ініціюють неформальне міжособистісне спілкування учнів класу?					
Інтергрупова (між групова) активність – міра впливу даної групи на інші групи	Чи має дана група вплив на інші групи?					
Організованість – реальна здатність групи до самоорганізації	Чи здатна група самостійно (без впливу класного керівника, вчителів чи батьків) організуватися для здійснення певної діяльності?					
Спілкування в групі	Чи здатна група досягти взаєморозуміння у проблемних ситуаціях?					
Згуртованість групи	Чи є у групі традиція спільних святкувань днів народжень, іменин чи інших свят?					
Здатність до взаємодії	Чи характерною для групи є співпраця між її членами?					
Групова ідентифікація	Чи ідентифікують члени групи себе з					

	нею («мій клас» , «моя група»)?					
Відповідальність	Чи відповідально ставляться до своїх обов'язків та завдань, що перед ними стоять?					
Колективізм	Чи ставлять члени групи групові інтереси вище особистих та протистоять усьому, що роз'єднує колектив?					
Контактність	Чи часто контактують між собою члени групи? Чи допомагають один одному, коли це потрібно?					
Відкритість	Чи спілкуються та співпрацюють члени групи з представниками інших груп?					
Інформованість – ступінь поширення інформації між членами групи	Чи володіють інформацією усі члени групи про події, які відбуваються у шкільному та позашкільному житті групи?					
Цінності групи	Здоров′я					
	Матеріально забезпечене життя (одяг, аксесуари)					
	Наявність хороших та вірних друзів					
	Пізнання (освіченість)					
	Розвиток (робота над собою)					
	Розваги (приємне, необтяжливе проведення часу, відсутність обов'язків)					
	Сімейні цінності					
	Краса природи й мистецтва					
	Творчість (можливість творчої діяльності)					
	Акуратність (охайність)					
	Вихованість (гарні манери)					
	Життєрадісність (почуття гумору)					

Додаток 4.1. Титульна сторінка

Львівський національний університет імені Івана Франка

_____факультет *(на якому Ви навчаєтесь)*

Психологічне спостереження «Особливості адаптації студента-практиканта до середовища професійної діяльності»

Виконав магістрант
1-го курсу, групи _____
_____факультету
_____*(ПІБ студента)*

Перевірив керівник
практики від кафедри психології
_____*(ПІБ викладача)*

Львів – 202_ *(рік)*

Додаток 4.2. Орієнтовна схема протоколу спостереження за адаптацією студента-практиканта до середовища професійної діяльності

Прізвище та ім'я студента_____

Місце проходження практики_____

Класи в яких веде уроки_____

Вчитель, який є керівником практики_____

Дата, місце, час спостереження	Виявлені факти	А – адаптація до шкільного середовища
Дата, місце, час спостереження	Виявлені факти	Б. Адаптація до учнівського середовища
Дата, місце, час спостереження	Виявлені факти	В. Адаптація до вчительського середовища
Дата, місце, час спостереження	Виявлені факти	Г. Сприймання себе у ролі вчителя

Схема аналізу «Особливості адаптації студента-практиканта до середовища професійної діяльності».

Інструкція до заповнення схеми: Оцініть за п'ятибальною шкалою кожен з напрямів адаптації до професійної діяльності викладача-практиканта. Підрахуйте бали за кожним напрямом адаптації окремо. Визначте відповідний рівень адаптації студента-практиканта за напрямами і проаналізуйте отримані результати у тексті роботи .

А . Адаптація до шкільного середовища

Виявляє поінформованість про школу, її особливості, традиції, вивчив (ла) місцезнаходження основних приміщень	5 4 3 2 1 0	Не цікавиться школою, не знає приміщень, окрім тих, де йдуть заняття та їдальні
Знайомий з адміністрацією школи,	5 4 3 2 1 0	Не був (не була) на зустрічі з

знає, де знаходяться їх кабінети		адміністрацією, не вважає за потрібне знайомитися, документи передає на підпис старості
Спілкується з широким колом людей вчителями, бібліотекарем, охоронцем, технічними працівниками. Знає їх імена.	5 4 3 2 1 0	Спілкується і знайомий (ма) лише з вчителями до яких прикріплений як практикант
Орієнтується в розкладі, цікавиться діями педагогів у час тривоги, уроків і перерв, карантинів	5 4 3 2 1 0	Цікавиться лише розкладом власних занять, може сплутати кабінет
Цікавиться інформацією про технічне обладнання в кабінетах	5 4 3 2 1 0	Інформація про технічне оснащення не цікавить
Розподіл балів *Критичний рівень 0 – 5* *Низький рівень 6 – 10* *Середній рівень 11- 15* *Високий рівень 16 – 20*		

Б. АДАПТАЦІЯ ДО УЧНІВСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Помітно, що цікавиться учнями, їхнім світом веде з ними розмови на різні теми, окрім теми уроку спілкуєтеся з ними в невимушеній атмосфері	5 4 3 2 1 0	Не цікавиться учнями як особистостями, не схильний налагоджувати дружні стосунки
Помітно, що розвиває комунікативний простір – задає нові теми для обговорення, цікавиться інтересами, впливає на інтереси, спрямовує обговорення логікою навчального предмета	5 4 3 2 1 0	Бесіди з учнями носять суто діловий характер, обмежені необхідним обміном інформації
Схильний до делегування ініціативи учням, демократичний	5 4 3 2 1 0	Авторитарний у постановці цілей і характеру діяльності
Обговорює з вчителем та іншими студентами особливості дітей, класів, консультується	5 4 3 2 1 0	Не схильний аналізувати особливості дітей, класів, але скаржиться на них.

Обдумує й удосконалює способи організації діяльності і підтримання робочої атмосфери у класі	5 4 3 2 1 0	Не схильний удосконалювати варіанти організації діяльності учнів
Розподіл балів *Критичний рівень 0 – 5* *Низький рівень 6 – 10* *Середній рівень 11- 15* *Високий рівень 16 – 20*		

В. АДАПТАЦІЯ ДО ВЧИТЕЛЬСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Характер спілкування з вчителями – керівниками практики конструктивний, доброзичливий	5 4 3 2 1 0	Спілкування з вчителями-керівниками практики обмежене, не виконує вимог, інструкцій
Сприймає поради, конструктивну критику, обговорює зауваження толерантно і ввічливо	5 4 3 2 1 0	Не дотримується ділової етики у процесі обговорення, не сприймає зауважень, опротестовує поради
Відгукується на прохання і рекомендації вчителів	5 4 3 2 1 0	Ігнорує на скільки це можливо прохання і рекомендації педагогів
Дотримується ділової етики у приміщеннях для вчителів та кабінетах, вивчає професійну етику	5 4 3 2 1 0	Тримає дистанцію. Не виявляє готовності виходити за межі соціальної ролі студента
Активно сприймає педагогічний досвід, спостерігає, вчиться, акцентовано вивчає оригінальні зразки	5 4 3 2 1 0	Не розглядає педагогів як зразки досвіду, вважає їх досвід або непотрібним, або застарілим
Розподіл балів *Критичний рівень 0 – 5* *Низький рівень 6 – 10* *Середній рівень 11- 15* *Високий рівень 16 – 20*		

Г. СПРИЙМАННЯ СЕБЕ У РОЛІ ВЧИТЕЛЯ

Підтвердить – я сприймаю себе	5 4 3 2 1 0	Підтвердить – я НЕ сприймаю

вчителем		себе вчителем
Підтвердить – школа – це моє	5 4 3 2 1 0	Підтвердить – школа – це НЕ моє
Підтвердить – мені багато що вдається і багато чого я навчився (лася). Мені цікаво спробувати себе.	5 4 3 2 1 0	Підтвердить – у мене десь виходить, десь не виходить, але загалом мені це нецікаво
Підтвердить – я ще не знаю ким працюватиму, але якщо прийдеться, то зможу працювати з учнями	5 4 3 2 1 0	Підтвердить – після практики у школу не піду ні в якому випадку.
Ділиться своїми шкільними історіям як досвідом успішної адаптації, конструктивного розв'язання проблем, перемог	5 4 3 2 1 0	Не ділиться шкільними історіями, або розповідає їх як історії деструктивних конфліктів, поразок
Розподіл балів *Критичний рівень 0 – 5* *Низький рівень 6 – 10* *Середній рівень 11- 15* *Високий рівень 16 – 20*		

Додаток 5.1. Титульна сторінка

Львівський національний університет імені Івана Франка

_____факультет *(на якому Ви навчаєтесь)*

Психологічний аналіз професійної компетентності вчителя (викладача) практиканта

_____*(ПІБ студента)*

Виконав магістрант (-ка)
1 (2) курсу, групи _____
_____факультету
_____*(ПІБ студента)*

Перевірив керівник
практики від кафедри психології
_____*(ПІБ викладача)*

Львів – 202 _ *(рік)*

Додаток 5.2. Схема аналізу професійної компетентності викладача-практиканта

1.	***Педагогічна діяльність викладача-практиканта***		
	Ставить розвиваючі та виховні задачі поруч з навчальними	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Ставить та реалізує головним чином навчальні задачі
	Володіє варіативною методикою, тобто вибором одного методичного рішення з декількох можливих	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Використовує одноманітні методичні рішення у навчанні
	Прагне і уміє аналізувати свій досвід	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Уникає самоаналізу за різних приводів
2.	***Педагогічне спілкування викладача-практиканта***		
	Заздалегідь планує комунікативні задачі	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Задачі спілкування у ході заняття не планує, покладаючись на ситуації, що виникають стихійно
	Створює у класі атмосферу довіри, психологічної безпеки; студенти відкриті для спілкування та розвитку	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	У спілкуванні використовує жорсткі методи; виходить з незаперечного авторитету викладача; студенти напружені
	Виходить з цінності особистості кожного студента; поважає їх гідність, зорієнтований на підтримку	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Студенти сприймаються як об'єкт, засіб, перешкода. Не диференціює власного спілкування, зорієнтований на формальні оцінки.
3.	***Особистість викладача-практиканта***		
	Має стійку професійно-педагогічну спрямованість	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Вважає, що ненадовго затримається на викладацькій діяльності
	Має позитивну Я-концепцію, спокійний та впевнений	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Постійно невпевнений у собі

	Працює творчо, застосовує оригінальні прийоми	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Працює головним чином за типовими методичними розробками
4.	***Навченість та научуваність студентів***		
	Ставить задачі формування в студентів уміння вчитися, заохочує їх активні научальні дії та самоконтроль, організовує творчу діяльність студентів	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Задачі розвитку, уміння вчитися в студентів не ставить, дає завдання у готовому вигляді, організовуючи лише репродуктивну діяльність студентів
	Розвиває в студентів самостійність та ініціативу	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Самостійність та ініціативу студентів не заохочує
	Прагне намітити для окремих студентів індивідуальні програми	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Індивідуальний та диференційний підхід мінімальний
5.	***Психологічний аспект педагогічної діяльності***		
	Може уявити себе на місці студента, поглянути на проблему його очима	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Вважає недоцільним прагнення пояснювати проблему з точки зору студента
	Відверто та щиро виявляє свої думки та почуття у спілкуванні зі студентами	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Жорстко дотримується правил ролі викладача, зорієнтований на формальні ділові стосунки та підтримання власного авторитету.
	Динамічний та гнучкий у спілкуванні, звертає увагу на проблеми, що виникають, та прагне їх вирішити	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	Негнучкий, не помічає конфліктів, що виникають, не здатний до їх конструктивного вирішення.